

**Κοινωνική πολιτική στην περίοδο της κρίσης:
αντικατάσταση του κράτους από την κοινωνία πολιτών και
διπλή αναντιστοιχία προβλημάτων και μέτρων κοινωνικής
πολιτικής**

Δημ. Α. Σωτηρόπουλος

Συνέδριο: «Διάσπαση και Αποκλεισμός: Κατανοώντας και Ξεπερνώντας
τις Πολύπλευρες Επιπτώσεις της Κρίσης»

Αθήνα, 25 Νοεμβρίου 2015

Θεωρητικό πλαίσιο

- Τα μελλοντικά μέτρα πολιτικής εξαρτώνται από τα υφιστάμενα. Εξάρτηση από την προγενέστερη πορεία της δημόσιας πολιτικής.
- Ιστορική κληρονομιά δομών και λειτουργιών σε ένα πεδίο δημόσιας πολιτικής.
- Συνασπισμός συμφερόντων: πολίτες εντός των τειχών κοινωνικής προστασίας – πολίτες εκτός των τειχών.
- Με εξαίρεση σπάνια “κρίσιμα σταυροδρόμια”, περιορισμένες μετατοπίσεις μέτρων πολιτικής.

Ιστορικό πλαίσιο

- Κοινωνική πολιτική κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού πριν από την εκδήλωση της κρίσης: άδικες προτεραιότητες κράτους πρόνοιας.
- Πελατειακό, άνισο και αναποτελεσματικό κράτος πρόνοιας με έμφαση στις συντάξεις και την περίθαλψη των εντός των τειχών.
- Υποχρηματοδότηση και ad hoc μέτρα καταπολέμησης της φτώχειας.
- Έως 11/2014, απουσία ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Πιλοτική εφαρμογή καταργήθηκε το 2015.

Μέτρα μετά την κρίση (I)

- Καθολικές περικοπές, σποραδικά μέτρα κοινωνικής προστασίας. Π.χ. Κατάργηση της 13ης και 14ης σύνταξης το 2010, επίδομα αναπλήρωσής της 2010-2012, κατάργηση επιδόματος αναπλήρωσης (2013).
- Συνέχιση υποστήριξης των εντός των τειχών: καθυστέρηση εφαρμογής περικοπών στις ΔΕΚΟ, αποκατάσταση εισοδηματικών απωλειών δικαστικών, στρατιωτικών, αστυνομικών.

Μέτρα μετά την κρίση (II)

- Βραχυπρόθεσμα, εμβολωματικά μέτρα: πεντάμηνη εργασία και κατάρτιση ανέργων, μέσω του ΟΑΕΔ, σε δήμους (50000 ωφελούμενοι τον χειμώνα 2013-14, αμοιβή 500 ευρώ το μήνα).
- Μάρτιος 2014: Εφάπαξ κοινωνικό μέρισμα για άτομα χαμηλού εισοδήματος (κονδύλι 450 εκατομ. Ευρώ) και πρόγραμμα για αστέγους (κονδύλι 20 εκατομ. Ευρώ.)

Μέτρα μετά την κρίση (III)

- Χαλάρωση προϋποθέσεων παλιότερων μέτρων: πριν από την κρίση, βοήθημα σε ανέργους 45+ ετών, αν εισόδημά τους έως 5000 τον χρόνο. Μετά την κρίση, άνεργοι 20-66 ετών, βοήθημα εφόσον ήδη έχουν εισπράξει 12 επιδόματα ανεργίας και το εισόδημά τους φθάνει έως 10000 ευρώ.
- Επίδομα ανεργίας σε αυτοαπασχολούμενους, αν έχουν διακόψει δραστηριότητα έως 2011, είχαν καταβάλει ασφαλιστικές εισφορές έως 1 χρόνο πριν από το κλείσιμο της επιχείρησής τους και το εισόδημά τους φθάνει έως 10000 ευρώ.

Μέτρα μετά την κρίση (IV)

- Αποζημίωση σε απολυμένους του δημοσίου.
- Πιλοτικά μέτρα υπό τον όρο ύπαρξης πόρων: ελάχιστα εγγυημένο εισόδημα για άτομα με εισόδημα έως 2400 ευρώ τον χρόνο (4800 ευρώ για τετραμελή οικογένεια). Πρόβλημα πόρων: εφόσον γενικευόταν για 700.000 άτομα, θα κόστιζε 1 δισεκατομμύριο ευρώ.

Μέτρα μετά την κρίση (V)

- Πριν από την κρίση: επιδόματα σε οικογένειες πολυτέκνων και συντάξεις σε πολύτεκνες μητέρες ανεξαρτήτως εισοδήματος. Μετά την κρίση: οικογενειακά επιδόματα από το πρώτο παιδί βάσει εισοδήματος.
- Συνολική εικόνα: 1) βεβιασμένα μέτρα περικοπών σε κρατικά κονδύλια γύρω από τα οποία δεν είχε συγκροτηθεί συνασπισμός συμφερόντων των εντός των τειχών, 2) ad hoc μέτρα και 3) δευτερευόντως μέτρα εξορθολογισμού και διεύρυνσης των δικαιούχων.

Η πρώτη αναντιστοιχία

- Επιδείνωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης δεν αντιστοιχεί σε συντονισμένη προσπάθεια εξισορρόπησης των συνεπειών της κρίσης. Κανείς σχεδιασμός και προγραμματισμός μέτρων κοινωνικής πολιτικής μέσα στην κρίση.
- Μέτρα πολιτικής, όχι με βάση την οξύτητα των κοινωνικών αναγκών, αλλά με βάση την ευκολία της οριζόντιας εφαρμογής τους και την απόστασή τους από τον ισχυρό συνασπισμό συμφερόντων των εντός των τειχών.

Αντιλήψεις για τη φτώχεια

- Έρευνα FRAGMEX με δομημένα ερωτηματολόγια, καλοκαίρι-φθινόπωρο 2014, Αθήνα και Πάτρα, 51 ερωτώμενοι από τρεις διαφορετικές υπο-κατηγορίες: πολιτικοί, δημοσιογράφοι, συνδικαλιστές και τεχνοκράτες.
- Ξεχωριστά 20 συνεντεύξεις με στελέχη ΜΚΟ, πραγματοποιήθηκαν από ερευνητές του ΕΑΠ.

Αντιλήψεις του κοινού

- Ευρωβαρόμετρο 81, Ιούνιος 2014: ποσοστό ερωτωμένων που αισθάνονται κίνδυνο φτώχειας: Ελλάδα 56%, (Μ.Ο, Ε-28: 32%). Αύξηση σε σύγκριση με το 27% των Ελλήνων που αισθάνονταν το ίδιο τον Σεπτέμβριο 2010.
- Το 2014, ποσοστό Ελλήνων (56%) υψηλότερο από ποσοστά άλλων ευρωπαϊκών εθνών με συγκρίσιμα ποσοστά σχετικής φτώχειας (Λετονών, Λιθουανών 48%).

Ποιοι είναι φτωχοί: αντιλήψεις δημοσιογράφων και ειδικών

- Δημοσιογράφοι: π.χ. φτωχοί είναι μορφωμένοι πολίτες, χωρίς αντίστοιχη με τα προσόντά τους θέση εργασίας ή αυτοαπασχολούμενοι που χρεωκόπησαν.
- Φιλοκυβερνητικοί τεχνοκράτες: υπερβολικές οι αντιλήψεις για την έκταση της φτώχειας. Αντικυβερνητικοί τεχνοκράτες και συνδικαλιστές: η φτώχεια ευρύτερη από ό,τι συνήθως νομίζεται.

Ποιοι είναι φτωχοί: αντιλήψεις πολιτικών στελεχών των κομμάτων

- Πολιτικοί ΝΔ: π.χ. άστεγοι, στερούμενοι τροφής, επαίτες
- Πολιτικοί ΠΑΣΟΚ: π.χ. στερούμενοι τροφής, άνεργοι, εργαζόμενοι φτωχοί
- Πολιτικοί Σύριζα: π.χ. ο μέσος άνθρωπος, 300 χιλιάδες νοικοκυριά, τα 2/3 του ελληνικού λαού, άνθρωποι που δεν μπορούν να καλύψουν βασικές ανάγκες

Ποιοι είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι

- Πολιτικοί και δημοσιογράφοι: κοινωνικά αποκλεισμένοι είναι π.χ. πολίτες της μεσαίας τάξης που προσαρμόστηκαν σε χαμηλότερα επίπεδα διαβίωσης (μείωση δαπανών για ψυχαγωγία, διακοπές κλπ).
- Στελέχη ΜΚΟ: κοινωνικά αποκλεισμένοι είναι π.χ. άνεργοι, ΑΜΕΑ, μέλη μειονοτήτων, αποκλεισμένοι από αγορά εργασίας και παροχές κράτους πρόνοιας.

Η δεύτερη αναντιστοιχία

- Η βαθειά επιδείνωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης δεν αντανακλάται σε αντιλήψεις πολλών διαμορφωτών της κοινής γνώμης, π.χ. πολιτικών και δημοσιογράφων.
- Οι ερωτώμενοι θεωρούν τη φτώχεια μεγαλύτερη ή μικρότερη ανάλογα με τις πολιτικές πεποιθήσεις τους. Πολλοί εξ αυτών, καθώς και δημοσιογράφοι, εστιάζονται, όχι στους φτωχούς, αλλά στη μείωση εισοδημάτων μεσαίας τάξης. Αγνοούν έννοια κοινωνικού αποκλεισμού.
- Διαμόρφωση μέτρων πολιτικής κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού χωρίς έρευνα ούτε σχέδιο.

